

Список використаних джерел

1. Марін О.К. Конкуренція кримінально-правових норм: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів. 2001. 235 с.
2. Орлов Ю.В. Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів та їх проектів: науково-методичне забезпечення: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. К. 2010. 20 с.
3. Ус О.В. Кваліфікація злочину при конкуренції кримінально-правових норм, частини та цілого. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 55. Т.2. С. 110–114.
4. Ус О.В. Кваліфікація злочину при конкуренції спеціальних кримінально-правових норм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 56. Т.2. С. 79–82.

Пашинська Ірина Володимирівна,
стажист судового експерта центру судових
і спеціальних експертиз Українського
науково-дослідного інституту спеціальної
техніки та судових експертиз Служби
безпеки України

СУДОВА ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ФОРМА ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ

Для повного, всебічного та об'єктивного розслідування кримінальних правопорушень нерідко доводиться залучати осіб, які мають спеціальні знання в галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла тощо. Судова експертиза є основною формою використання спеціальних знань у кримінальному процесі. Відповідно до ст. 101 КПК України «Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на питання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи» [1].

У Законі України «Про судову експертизу» чітко визначено права та обов'язки експерта. Законодавець вказує на проведення повного дослідження представлених експерту об'єктів та матеріалів кримінального провадження, дачу обґрунтованого та об'єктивного висновку щодо поставлених перед ним питань, як основний процесуальний обов'язок експерта тощо [2].

Компетенцією експерта буде наявність у нього свідоцтва на право самостійного проведення почеркознавчих експертиз, видане йому спеціальною експертно-кваліфікаційною комісією. У чинному законодавстві відсутнє чітке поняття спеціальних знань, що породжує численні питання та складнощі виконання певних завдань. Термін «спеціальні знання» законодавець всебічно згадує у КПК України, в

ст. 69, ст. 71 з визначенням та процесуальним становищем експерта і спеціаліста як особи, які мають володіти спеціальними знаннями. Проте, законодавець у чинному КПК України не вказав, які знання будуть належати до спеціальних.

На думку М.Г. Щербаковського, «спеціальні знання – це професійні знання, отримані в результаті навчання, а також навички, здобуті обізнаною особою у процесі практичної діяльності в різних галузях науки, техніки та інших суспільно-корисних галузях людської діяльності, що використовуються разом з науково-технічними засобами при проведенні експертизи» [3, с. 3]. Однак в цьому визначенні галузь використання спеціальних знань обмежується тільки проведенням експертизи.

За думкою О. О.Садченко, «спеціальні знання – це сукупність науково обґрунтованих відомостей окремого (спеціального) виду, якими володіють особи (спеціалісти) у межах будь-якої професії в різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла» [4, с. 8].

Отже, спеціальні знання дають можливість виконувати завдання кримінального судочинства. Відповідно під час проведення судово почеркознавчої експертизи особа, яка її проводить має володіти спеціальними знаннями у галузі судового почеркознавства, і вирішувати завдання ідентифікаційного, діагностичного та класифікаційного характеру з метою встановлення істини під час розслідування кримінального провадження. Виходячи з об'єктів, представлених експерту для дослідження, зразків для порівняльного дослідження (якщо експертиза має ідентифікаційний характер), обставин провадження, перерахованих слідчим у постанові про призначення експертизи, переліку поставлених перед експертом питань та завдань, експерт визначає, яку методику він застосовуватиме при проведенні експертизи та надання висновків з поставлених питань. Зумовлюється це, як правило, колом завдань, що підлягають експертного дослідження.

Так, стосовно визначення статі або віку виконавця, особливостей його особистості, психофізіологічних властивостей, або встановлення зовнішніх факторів виконання рукописів (пози, незвичайності умов виконання, сп'яніння алкогольного або наркотичного), які об'єкти дослідження представлені (літерні, цифрові, штрихові, багатооб'єктні, малооб'єктні тексти, тільки підпису) експертом буде застосовано відповідну методику, обрану ним щодо певного дослідження та лише за поставленими перед ним питаннями.

Нерідко під час проведення почеркознавчих досліджень виникають питання, пов'язані з техніко-криміналістичною експертизою документів. Наприклад, експерту перед тим, як приступити до ідентифікаційного дослідження підпису, необхідно обов'язково перевірити його на предмет наявності ознак попередньої технічної підготовки або її відтворення із застосуванням оргтехніки, а для цього

потрібні спеціальні знання з галузі техніко-криміналістичної експертизи документів. Для визначення способу виконання скопійованих на просвіт або через копіювальний папір записів також необхідні знання з галузі техніко-криміналістичної експертизи документів. І лише тоді, коли експерт переконається у відсутності будь-яких ознак технічного підроблення, він приступає безпосередньо до вивчення ознак писемного мовлення, загальних та приватних ознак почерку. Весь перебіг експертного дослідження виконується з дотриманням законів логічного мислення (він має бути певним, послідовним і доказовим), крім опису в текстовій частині, має бути наочно проілюстровано у фототаблиці (таблиці-ілюстрації).

У необхідних випадках експерт прикладає до висновку робочі розробки ознак рукописного тексту. Коли є такі наочні зразки до висновку експерта, учасникам процесу при ознайомленні із висновком експерта легше сприймати зроблені експертом висновки, а також переконатися в істинності чи хибності висновку.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що під час проведення судових почеркознавчих експертиз, експерт повинен володіти спеціальними знаннями у сфері почеркознавства. У нього має бути необхідний рівень спеціальних знань, такі знання мають бути їм набуті в результаті професійної освіти, або підвищення її кваліфікації, закріплені у процесі практичної діяльності. Зокрема дані знання допоможуть йому правильно, достовірно, послідовно дослідити всі представлені матеріали, об'єктивно вирішити поставлені завдання, відповісти на питання, що цікавлять слідство або суд, по суті, а його висновок буде компетентним і матиме велике доказове значення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 11.09.2020. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
3. Тактика проведення судових експертиз: лекція для усіх форм навчання: метод. рек. / укл. М. Г. Щербаковський. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 60 с.
4. Садченко О. О. Судова експертиза як форма використання спеціальних знань та її роль у встановленні обставин кримінального провадження: лекція. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2013. 26 с.